



Orgelfonds

Protestant in katholieke schatkamer

Hans Krabbendam (Radboud Universiteit) over het Trajecta Congres 2025

Door: Annemieke Diekman

18-09-2025

Kerkgenootschappen Interview

Filantropie en de kerk zijn sinds lang met elkaar verbonden. Op het aanstaande Trajecta Congres 2025 'Tussen Geld en God', buigen historici, religiewetenschappers, economen, fondsdirecteuren en anderen zich over financiële krachten en religie in de Lage Landen in de periode 1800-2025. Hans Krabbendam, directeur van het Katholiek Documentatie Centrum (KDC) in Nijmegen – en organisator namens Trajecta – geeft vast een voorproefje.

Een collecte voor een schoolje in Afrika, een kledinginzameling voor daklozen in eigen land of nonnen die belangeloos in de zorg of het onderwijs werkten. Wie kent de voorbeelden niet? Toch gaat de kennis over de financieel-economische positie van kerken en hun sociaalmaatschappelijke rol als geldschieter vaak niet verder dan dat.

De aanwezige sprekers richten zich tijdens het congres daarom vooral op het spanningsveld tussen georganiseerde religie en economisch-financiële praktijken, visies en structuren in zowel Nederland als België. Maar er is ook aandacht voor de hedendaagse verbinding tussen geloof en geld, voor de wijze waarop religie anno 2025 al dan niet een rol speelt in het dagelijks beleid bij fondsen met een religieuze achtergrond.

De aanwezige sprekers richten zich tijdens het congres daarom vooral op het spanningsveld tussen georganiseerde religie en economisch-financiële praktijken, visies en structuren in zowel Nederland als België. Maar er is ook aandacht voor de hedendaagse verbinding tussen geloof en geld, voor de wijze waarop religie anno 2025 al dan niet een rol speelt in het dagelijks beleid bij fondsen met een religieuze achtergrond.

Migratiestromen

Hans Krabbendam is sinds 2016 directeur van het KDC. Daarvoor deed hij 25 jaar onderzoek naar migratiestromen bij het Roosevelt Institute for American Studies in Zeeland. Als protestant was het voor hem een mooie en interessante uitdaging om het katholieke documentatiecentrum van de Radboud Universiteit te gaan leiden. Hij raakte direct onder de indruk van de ruim vijftien kilometer aan archief. ‘Een schatkamer’. De afgelopen jaren is het archief verder aangegroeid.

Het instituut beweegt zich op het grensgebied van erfgoed en wetenschappelijk onderzoek, en is om die reden aan de universiteit verbonden. ‘Mijn fascinatie met dit onderwerp is alleen maar toegenomen. De protestantse wereld is veel meer versnipperd. Het unieke van het KDC is dat talrijke katholieke maatschappelijke personen en organisaties hun collecties op één plek hebben ondergebracht en met elkaar een dwarsdoorsnede van de Nederlandse samenleving vormen.’

Katholieke liefdadigheid

Als een van de vier organisaties voor levensbeschouwelijke collecties die samen het tijdschrift Trajecta uitgeven, was het de beurt aan het KDC het jaarlijkse congres te organiseren. ‘Op zoek naar een pakkend thema liet ik mij inspireren door het onlangs verschenen boek over de naoorlogse geschiedenis van katholieke liefdadigheid’, vertelt Krabbendam. ‘Het beschrijft de historie van Kansfonds, vroeger SKAN-fonds (Stichting Katholieke Noden) en geeft een heel interessante dwarsdoorsnede van charitas, waarin de katholieken een belangrijke rol hebben gespeeld.’

Het KDC heeft de dossiers van Kansfonds in bewaring. Daar was eerder nooit iets mee gedaan, totdat directeur Henriëtte Hulsebosch een nieuwe lading dossiers kwam brengen en Krabbendam haar vroeg wat voor haar het belang hiervan was. Ze wilde graag dat die bronnen benut werden om na te gaan hoe de oorspronkelijke drijfveren vertaald werden in veranderende tijden. En hoe de ontvangers van de gelden daar baat bij hadden.

Krabbendam: 'Als het niet ontsloten wordt, weet niemand dat het bestaat. En dan bestaat het de facto dus niet.' Zo kwam er op initiatief van het KDC een onderzoek en een boek met de titel *De naoorlogse geschiedenis van katholieke liefdadigheid, Kansfonds en de betekenis van omzien naar elkaar*, van de hand van historicus Cees Willemsen. Hieruit putte Krabbendam inspiratie voor het congres: 'Tussen God en Geld duidt het spanningsveld aan tussen hoge idealen en financiële structuren, die daar niet altijd parallel aan lopen'.



Hans Krabbendam

Geefgedrag

Het KDC wil met dit congres graag verschillende disciplines en domeinen bij elkaar brengen. 'Het zou mooi zijn als er een dialoog ontstaat tussen historici en economen', aldus Krabbendam. Bij een grensoverschrijdend congres moet je altijd een beetje balanceren tussen algemene thema's en specifieke vragen. Dat is goed terug te zien in het conferentieprogramma, dat veel verschillende aanknopingspunten biedt en sprekers uit diverse disciplines, onder wie Theo Schuyt (Hoogleraar Filantropie aan de VU). Hij geeft een lezing over patronen in religie en geefgedrag over de periode 2000-2025. Krabbendam verwacht dat hij in zal gaan op vragen als: Is het nog zinvol om een levensbeschouwelijk fonds te hebben? Waarom geven mensen daaraan?

Brieven

Zelf geeft Krabbendam een lezing over de 'Financiering van de katholieke charitas in Nederland, 1950-2000'. Hij heeft ervaren dat financiële administraties veelal worden weggegooid. Documenten, brieven, giroafschriften van tante Nel, die iets kunnen zeggen over geefgedrag, vrijwel niets is bewaard. Ook de onderliggende stukken van jaarrekeningen worden weggegooid, zodra een accountant ze heeft goedgekeurd en gedeponneerd. 'Natuurlijk kunnen we niet alles bewaren, maar we moeten wel in de gaten krijgen of er geen zinvolle informatie over het hoofd wordt gezien. Daar kan dit congres met archiefvormers en onderzoekers ons bij helpen.'

Krabbendam vertelt verder over Albert Bergers, de oprichter van de Stichting Katholieke Noden, eveneens de oprichter van de katholieke EHBO. 'Een vooruitstrevende man en filantroop, die helaas wel zijn hele administratie heeft weggegooid. Behalve de brieven die hij in de eerste jaren ontving van dankbare ontvangers van zijn financiële steun, verzameld in één map. En daar wil ik het over hebben, over die ene map.'

'Uit die brieven haal je zijn persoonlijke voorkeuren', vervolgt hij. 'Zo lag de verzetsbeweging in de Tweede Wereldoorlog, waar Bergers zelf een rol in speelde, hem na aan het hart, evenals oorlogsslachtoffers en veteranen. Daarnaast steunde hij bisdommen, kerkherstel, muziekkoren, van alles. Het zijn allemaal bedankbrieven, dus het is een selectie, maar het geeft wel een goed beeld.'

Hedendaagse invloed

De laatste sessie gaat over levensbeschouwelijke fondsen, en hoe die anno 2025 religieuze waarden en financiële doelen integreren in hun beleid. Bert Koopman (redactie platform *Wereld van Filantropie*) gaat hierover in gesprek met Diederik Slot (Porticus), Henriette Hulsebosch (Kansfonds), Rian Vens-Hagting (ING Private Banking).

Krabbendam: 'We zijn benieuwd welke betekenis aan de christelijke wortels wordt gehecht. En hoe werkt die hechting dan door in de hedendaagse praktijk? Heeft de traditie nog invloed op de bedrijfsvoering van levensbeschouwelijke fondsen of zit dit verborgen achter een zakelijke bedrijfsvoering?'

Lees hier meer over [het Congresprogramma](#).

Zie ook: <https://www.aup-online.com/content/journals/07788304>